

Notă privind anularea statutului de refugiat

<u>Cuprins</u>	<u>Pagina</u>
I. INTRODUCERE	2
II. CONSIDERENTE ȘI PRINCIPII JURIDICE GENERALE	3
A. Considerente generale	3
B. Principii juridice generale	3
C. Deschiderea procedurilor de anulare	4
III. MOTIVE PENTRU ANULAREA STATUTULUI DE REFUGIAT	5
A. Criterii de fond pentru anularea statutului de refugiat	5
B. Criterii pentru anularea deciziilor administrative finale	6
<i>Frauda din partea solicitantului</i>	6
<i>Alt comportament necorespunzător din partea solicitantului</i>	7
<i>Anularea pe baza unei erori din partea autorității de determinare</i>	8
IV. CERINȚE PROBATORII	9
A. Dovezi necesare pentru a stabili existența unui motiv de anulare	9
B. Sarcina și standardul probei	9
C. Alte întrebări legate de dovezi	10
V. ANULAREA - DISCREȚIONARĂ SAU OBLIGATORIE?	10
VI. ASPECTE PROCEDURALE	11
VII. EFECT ȘI CONSECINȚE	12

Secția pentru Politici de Protecție și Consiliere Juridică,
Departamentul de Protecție Internațională
Geneva, 22 noiembrie 2004

I. INTRODUCERE

1. Conform principiilor și standardelor legale aplicabile, o persoană care a fost recunoscută ca refugiat de un stat pe baza Convenției privind statutul refugiaților din 1951 și a Protocolului la aceasta din 1967 (denumită în cele ce urmează „Convenția din 1951”) și/sau despre care UNHCR a determinat că este un „refugiat pe baza mandatului” poate pierde statutul de refugiat doar atunci când sunt îndeplinite anumite condiții. Se impune diferențierea următoarelor trei categorii:
  - (i) **Anulare:** o decizie de invalidare a recunoașterii statutului de refugiat care nu ar fi trebuit acordat în primă instanță. Anularea afectează determinările care au un caracter definitiv, adică nu mai pot face obiectul apelului sau revizuirii. Aceasta are efectul de a face ca statutul de refugiat să devină nul și neavenit începând cu data determinării inițiale (*ab initio* sau *ex tunc* – de la început sau de atunci).¹
  - (ii) **Revocare:** retragerea statutului de refugiat în situația în care o persoană are un comportament care se încadrează prevederilor Articolului 1F(a) sau 1F(c) al Convenției din 1951 după ce a fost recunoscută ca refugiat. Aceasta are efect pe viitor (*ex nunc* - din acest moment).²
  - (iii) **Încetare:** sfârșitul statutului de refugiat în conformitate cu Articolul 1C al Convenției din 1951 datorită faptului că protecția internațională nu se mai impune sau justifică pe baza unor acte voluntare ale persoanei în cauză sau a unei schimbări fundamentale în situația dominantă din țara de origine. Încetarea are efect pe viitor (*ex nunc*).³
2. Motivele enumerate mai sus pentru încheierea protecției internaționale acordată refugiatului nu trebuie confundate cu expulzarea în conformitate cu Articolul 32 și nici cu pierderea protecției împotriva *returnării* în conformitate cu Articolul 33(2) al Convenției din 1951. Niciunul dintre acestea nu prevede pierderea statutului de refugiat de către o persoană care, la momentul determinării inițiale, îndeplinea criteriile de eligibilitate ale Convenției din 1951.⁴

---

¹ Vezi *Manualul UNHCR de proceduri și criterii pentru determinarea statutului de refugiat*, 1979, reeditat în ianuarie 1992 (denumit în cele ce urmează „Manualul UNHCR”), alineatul 117. Vezi și S. Kapferer, *Anularea statutului de refugiat*, Serii de cercetări ale UNHCR în materie de drept și politici de protecție, Departamentul de Protecție Internațională, PPLA/2003/02, martie 2003.

² Vezi „Ghidul UNHCR privind protecția internațională: aplicarea clauzelor de excludere: Articolul 1 al Convenției din 1951 privind statutul refugiaților, HCR/GIP/03/05, 4 septembrie 2003 (denumit în cele ce urmează „Ghidul privind excluderea”) și „Nota de fond privind aplicarea clauzelor de excludere” (denumită în cele ce urmează „Nota de fond privind excluderea”), în special alineatele 11 și 17 ale acesteia din urmă.

³ Vezi „Ghidul UNHCR privind protecția internațională: Încetarea statutului de refugiat în conformitate cu Articolul 1C(5) și (6) al Convenției privind statutul refugiaților din 1951 (clauzele privind „dispariția circumstanțelor”)”, HCR/GIP/03/03, 10 februarie 2003; UNHCR, „Clauzele de încetare: Linii directe privind aplicarea acestora”, 26 aprilie 1999; „Nota UNHCR privind clauzele de încetare”, 30 mai 1997; „Nota de discuții a UNHCR privind aplicarea clauzelor de încetare ca urmare a „dispariției circumstanțelor” din Convenția din 1951”, 20 decembrie 1991.

⁴ Vezi și Nota de fond privind excluderea, nota de subsol 2 de mai sus, alineatul 10.

3. Prezenta Notă stabilește parametrii legali pentru anularea statutului de refugiat acordat de un stat în conformitate cu Convenția din 1951. Pe parcursul acestei Note, termenii „anulare“ și „revocare“ vor fi folosiți conform definițiilor date acestora la alineatul 1 de mai sus. Condițiile și criteriile pentru încetarea statutului de refugiat sunt tratate în Ghidul UNHCR privind încetarea⁵, iar cele pentru revocare în Ghidul UNHCR privind excluderea.⁶

II. CONSIDERENTE ȘI PRINCIPII JURIDICE GENERALE

A. Considerente generale

4. Problema anulării apare atunci când există motive să se considere că o persoană recunoscută ca refugiat pe baza Convenției din 1951 nu ar fi trebuit să beneficieze de acest statut la momentul determinării pozitive. Aceasta este situația atunci când există indicii că, la momentul deciziei inițiale, solicitantul nu îndeplinea criteriile de excludere prevăzute de Convenția din 1951, sau că o clauză de excludere din Convenția din 1951 ar fi trebuit să îi fie aplicată acestuia.⁷
5. În principiu, persoanele care nu au fost eligibile pentru protecție internațională la momentul la care au fost recunoscute ca refugiați nu pot susține că au suferit un prejudiciu de pe urma anulării statutului care nu ar fi trebuit să le fie acordat oricum de la bun început. Scopul Convenției din 1951 nu este să extindă protecția internațională și asupra persoanelor care nu au nevoie sau nu merită această protecție. Actul eronat al recunoașterii trebuie să fie rectificat pentru ca definiția refugiatului să își mențină integritatea. Acest fapt explică de ce anularea, deși nu este prevăzută în mod expres în Convenția din 1951, este în deplină conformitate cu obiectul și scopul acesteia. După cum vom explica în secțiunile următoare însă, anularea este legală doar dacă se îndeplinesc anumite criterii.

B. Principii juridice generale

6. De vreme ce Convenția din 1951 și Protocolul din 1967 nu se referă în mod specific la problema anulării, se vor aplica principiile generale ale dreptului. Deși există anumite diferențe la nivel de detaliu între dreptul cutumiar și sistemele de drept civil, și, în cadrul acestor sisteme, chiar de la o țară la alta, criteriile și cerințele legale generale aplicabile anulării sunt foarte asemănătoare. Cadrul legal stabilit de dreptul internațional al refugiaților și principiile generale aplicabile delimitează condițiile în care are invalidarea recunoașterii statutului de refugiat este legală, asigurând în același timp faptul că cei care susțin o temere bine fondată de persecuție în conformitate cu Convenția din 1951 sunt protejați împotriva unei anulări arbitrare sau discriminatorii a statutului lor.

---

⁵ Vezi nota de subsol 3 de mai sus.

⁶ Vezi nota de subsol 2 de mai sus.

⁷ Vezi mai jos alineatele 15–16.

7. Chiar dacă o decizie judiciară sau administrativă este deficitară, aceasta va deveni totuși valabilă și obligatorie în majoritatea cazurilor. Puterea de a redeschide o astfel de decizie este o excepție de la regula că determinarea finală va avea caracterul de *res judicata*. Acest principiu, care este reflectat pe scară largă în legislația și jurisprudența statelor, prevede că o chestiune care a făcut obiectul unei determinări judiciare nu poate fi deschisă din nou pentru reexaminare, exceptând acele circumstanțe speciale care sunt prevăzute în mod expres de lege. Deși *res judicata* se aplică și actelor administrative definitive, pragul stabilit pentru legislația națională aplicabilă și/sau principiile generale de drept pentru redeschiderea deciziilor administrative sunt de regulă inferioare celor stabilite pentru determinările judiciare. În sistemele de drept civil, motivele pentru redeschidere prevăzute de lege sunt considerate a „depăși“ validitatea legală a actelor administrative definitive, care ar sta altfel în calea unei noi examinări a chestiunii. În sistemele de drept cutumiar, *res judicata* trebuie de asemenea de naștere doctrinei conform căreia deciziile luate de autoritățile care acționează în afara competențelor lor (*ultra vires*) sunt considerate nule și pot fi invalidate în orice moment. Prezenta Notă stabilește condițiile și criteriile pentru anularea statutului de refugiat acordat printr-o decizie administrativă.
8. Ori de câte ori o decizie administrativă este redeschisă în vederea unei posibile invalidări, principiile generale ale certitudinii legale și protecției așteptărilor legitime, sau „drepturile dobândite“, trebuie să fie reconciliate cu cerințele care reies din principiul legalității. Acesta din urmă prevede că decidenții sunt obligați prin lege și că situațiile nelegale trebuie să fie rectificate, deși aplicarea primului poate împiedica statele să anuleze decizii administrative eronate dacă propriile organe se fac vinovate de greșeală.⁸ Mai mult, principiul proporționalității impune ca efectele invalidării unei decizii defectuoase pentru persoana în cauză să fie luate în considerare.⁹ Garanțiile și protecțiile justeții procedurale se vor aplica de asemenea.
9. În rezumat, indiferent de motivele redeschiderii cazului unui refugiat, invalidarea statutului de refugiat *ab initio* poate fi legală doar dacă există motive de anulare, susținute de dovezi adecvate; dacă consecințele anulării pentru persoana în cauză nu sunt în mod clar disproporționate și nu au un evident caracter de prejudiciere; și dacă decizia de anulare se ia cu respectarea în tocmai a garanțiilor și protecțiilor justeții procedurale.

C. Deschiderea procedurilor de anulare

10. Redeschiderea determinării finale chiar de către autoritatea emitentă, de un organ superior cu aceeași autoritate administrativă, sau de către o instanță, impune întotdeauna o bază legală. În funcție de regimul juridic existent, aceasta poate să fie prevăzută de statut sau derivată din principiile generale de drept aplicabile.
11. În conformitate cu legislația națională în materie de refugiați sau dreptul administrativ aplicabil, redeschiderea determinării definitive a statutului de refugiat

---

⁸ Vezi și alineatul 28 de mai jos.

⁹ Vezi și alineatul 29 de mai jos.

este deseori supusă unor termene, care pot varia de la câteva luni la câțiva ani de la data deciziei. Acest lucru nu se aplică de regulă deciziilor obținute prin fraudă sau alt comportament infracțional, ele putând fi redeschise în orice moment, deși pot exista și în aceste situații reguli procedurale care să limiteze redeschiderea unei decizii la o anumită perioadă din momentul în care autoritatea ia cunoștință de elementele care justifică reexaminarea. Chiar și în absența unor limite statutare specific pentru redeschiderea deciziei finale, o amânare nejustificată în afirmarea chestiunii poate împiedica autoritatea să procedeze la anular pe baza justiției procedurale, dacă respectiva amânare aduce prejudicii cazului.

12. Informații care pun la îndoială o determinare pozitivă a statutului de refugiat pot ieși la lumină în multe moduri, de la o pură coincidență la prevederile obligatorii privind reexaminarea prevăzute în legislația națională în materie de refugiați. În practică, considerentele anulării sunt deseori declanșate de contradicții aparente în declarațiile făcute de refugiați sau de alții în decursul unei proceduri ulterioare, cum ar fi solicitarea reședinței permanente sau a reunificării familiei. Informațiile care sugerează faptul că Articolul 1F al Convenției din 1951 va fi aplicat pot ieși la suprafață și în decursul investigațiilor penale sau în timpul procedurilor de extrădare.
13. Ca și regulă generală, procedurile de anulare nu trebuie să fie redeschise decât atunci când există motive valide de a pune la îndoială faptul că determinarea inițială a fost una corectă.

III. MOTIVE PENTRU ANULAREA STATUTULUI DE REFUGIAT

14. Anularea unei decizii administrative impune o determinare a faptului că decizia a fost incorectă pe fond. Atunci când actul administrativ în cauză este reprezentat de recunoașterea statutului de refugiat, criteriile relevante de fond vor fi cele care guvernează eligibilitatea pentru statutul de refugiat prin Convenția din 1951 (vezi alineatele 15-16 de mai jos). Condițiile în care acesta poate fi redeschis și, cu condiția să se stabilească o deficiență de fond, invalidat variază în funcție de circumstanțele care au făcut ca autoritatea de determinare să ajungă la decizia incorectă. Criteriile relevante pot să derive din principiile legale generale și dreptul administrativ național (vezi alineatele 17-29 de mai jos).

A. Criterii de fond pentru anularea statutului de refugiat

15. Pentru ca anularea recunoașterii statutului de refugiat să fie justificată, aceasta trebuie să stabilească faptul că decizia inițială a fost incorectă pentru că:
  - (i) **criteriile de includere** din Articolul 1A(2) al Convenției din 1951 nu sunt îndeplinite;¹⁰ sau

---

¹⁰ Definiția refugiatului prevăzută de Articolul 1A(2) al Convenției din 1951 prevede că, în înțelesul respectivei Convenții, termenul „refugiat” se va aplica oricărei persoane care „ca urmare a unei temeri justificate de a fi persecutată datorită rasei, religiei, naționalității, apartenenței la un anumit grup social sau opiniilor sale politice, se află în afara țării a cărei cetățenie o are și care nu poate sau, datorită acestei temeri, nu dorește protecția acestei țări; sau care, neavând nici o cetățenie și găsindu-se în afara țării în care avea

(ii) o **clauză de excludere** din Convenția din 1951 trebuie să fi fost aplicată unui solicitant care:

- **nu are nevoie de protecție internațională**, pentru că acesta a beneficiat de protecție din partea unor organe sau agenții ale Națiunilor Unite, altele decât UNHCR (Articolul 1D al Convenției din 1951)¹¹ sau pentru că acesta a fost recunoscut de autoritățile competente ale altei țări în care acesta și-a stabilit reședința ca având drepturile și obligațiile decurgând din faptul că deține naționalitatea respectivei țări (Articolul 1E al Convenției din 1951);¹² sau
- **nu merită protecția internațională**, pentru că au existat motive serioase să se creadă că acesta a comis acte care se încadrează domeniului de cuprindere al Articolului 1F al Convenției din 1951.¹³

16. Anularea pe baza uneia dintre clauzele de excludere prevăzute de Convenția din 1951 poate fi legală doar dacă toate elementele respectivei prevederi (Articolul 1D, 1E sau 1F) au fost prezente la momentul determinării inițiale. În practică, considerentele privind anularea în contextul excluderii apar frecvent în legătură cu Articolul 1F al Convenției din 1951. Atunci când sunt aduse în atenție informații care indică faptul că Articolul 1F ar fi putut fi aplicabil la momentul determinării inițiale a statutului, o evaluare completă a tuturor aspectelor cererii se impune a fi realizată. Este necesar să se stabilească faptul că actele imputate solicitantului corespund definițiilor date actelor ce pot fi excluse în conformitate cu standardele legale relevante și că există informații credibile și fiabile care stabilesc responsabilitatea individuală a solicitantului pentru actele în cauză. În final, principiul proporționalității impune ca efectele excluderii să fie luate în considerare și ponderate relativ la gravitatea crimei.¹⁴

B. Criterii pentru anularea deciziilor administrative finale

17. Legislația națională permite de regulă anularea unei decizii administrative finale cu privire la care se determină ulterior că a fost luată greșit. Condițiile în care un stat poate anula o decizie administrativă incorectă diferă, în funcție de dacă greșeala a fost cauzată de:

---

reședința obișnuită ca urmare a unor astfel de evenimente, nu poate sau, datorită respectivei temeri, nu dorește să se reîntoarcă“.

¹¹ Vezi „Nota UNHCR privind aplicabilitatea Articolului 1D al Convenției privind statutul refugiaților din 1951 în cazul refugiaților palestinieni“, octombrie 2002 (denumită în cele ce urmează: „Nota privind Articolul 1D“).

¹² Vezi Manualul UNHCR, nota de subsol 1 de mai sus, alineatele 144–146.

¹³ Vezi și Nota de fond privind excluderea, nota de subsol 2 de mai sus, alineatele 13-16.

¹⁴ Principiile și standardele legale ce guvernează aplicarea Articolului 1F al Convenției din 1951 sunt prevăzute în Ghidul UNHCR și în Nota de fond privind excluderea, nota de subsol 2 de mai sus.

- (i) o fraudă considerabilă din partea solicitantului cu privire la aspectele fundamentale ale eligibilității acestuia pentru statutul de refugiat;
  - (ii) alt comportament necorespunzător care afectează în mod semnificativ eligibilitatea solicitantului, spre exemplu, amenințări sau mită;
  - (iii) o eroare în drept și/sau în fapt din partea autorității de determinare.
18. Următoarele secțiuni examinează modul în care aceste criterii se aplică în situațiile în care statutul de refugiat a fost acordat unei persoane care, la momentul recunoașterii, nu îndeplinea criteriile de eligibilitate prevăzute de Convenția din 1951.

Frauda din partea solicitantului

19. Noțiunea conform căreia o decizie administrativă obținută prin mijloace frauduloase este viciată de chiar acest fapt și poate fi anulată în orice moment, este un principiu general acceptat. Acesta se reflectă pe scară largă în legile naționale în materie de refugiați, legile privind procedurile administrative generale, jurisprudență și doctrină, precum și în documentele de politici ale UNHCR. Un alt fapt de asemenea acceptat pe scară largă este că o decizie obținută prin mijloace frauduloase nu poate constitui baza unor așteptări legitime sau drepturi dobândite.
20. Atunci când motivul anulării este fraudă, legislația și jurisprudența statelor impun în mod unitar prezența celor trei elemente de mai jos simultan:
- (a) afirmații incorecte din punct de vedere obiectiv ale solicitantului;
  - (b) legătura de cauzalitate între aceste afirmații și determinarea statutului de refugiat; și
  - (c) intenția de a induce în eroare a solicitantului.
21. Cerințele probatorii ce trebuie îndeplinite de o autoritate care susține că afirmațiile făcute de solicitant au fost incorecte sunt prezentate mai jos în alineatele 30-34.
22. „Legătura de cauzalitate“ înseamnă că denaturările sau tănuirea de către solicitant trebuie să se refere la fapte „relevante“ sau „importante“ adică, elemente care au un vădit caracter esențial pentru recunoaștere. În practică, declarațiile false vizează deseori identitatea și/sau naționalitatea solicitantului sau circumstanțele principale care declanșează fuga acestuia. De vreme ce denaturarea acestor elemente este importantă și va ridica semne de întrebare cu privire la credibilitatea generală a cererii, ea reprezintă un factor decisiv în determinarea statutului solicitantului.
23. Atunci când se stabilește dacă a existat „intenția de a înșela“, decidenții trebuie să ia în considerare circumstanțele speciale din jurul cererilor de azil. Experiențele traumatiche, timpul trecut sau intensitatea evenimentelor trecute pot împiedica solicitantul să se exprime în mod liber și să prezinte o relatare completă a faptelor, fără inconsistențe sau confuzii. Omisiunile sau incorectitudinile minore, caracterul vag sau declarațiile incorecte, care nu au un caracter semnificativ, nu trebuie utilizate ca și factori decisivi care subminează credibilitatea solicitantului, cu atât mai puțin să fie considerate suficiente pentru a stabili „intenția de a înșela“. Utilizarea unor

documente contrafăcute trebuie de asemenea evaluată în lumina circumstanțelor cazului: în multe situații, solicitanții de azil trebuie să se bazeze pe documente false pentru a se refugia din calea persecuției. Utilizarea documentelor contrafăcute în sine nu face ca cererea să fie una frauduloasă și nu trebuie să conducă în mod automat la anularea statutului de refugiat, cu condiția ca identitatea reală și naționalitatea persoanei să fie cunoscute și să reprezinte baza deciziei de recunoaștere. În plus, trebuie remarcat faptul că anularea nu servește ca o „pedeapsă“ pentru declarații incorecte.

24. Anularea pe baza unui motiv de excludere implică deseori denaturări sau tănuire din partea solicitantului. În aceste situații, statutul de refugiat trebuie anulat dacă toate criteriile pentru aplicarea unei clauze de excludere sunt îndeplinite la momentul deciziei inițiale. Autoritatea de determinare nu trebuie în mod neapărat să arată că elementele fraudei erau de asemenea prezente, deși acest lucru poate să însemne că limitele de timp care previn redeschiderea deciziei după o anumită perioadă pot să se aplice.

Alt comportament necorespunzător din partea solicitantului

25. Atunci când solicitantul a obținut statutul de refugiat prin mituirea sau amenințarea ofițerului de decizie, acest fapt constituie un motiv de anulare, dacă un astfel de comportament a fost important în luarea deciziei și a condus la recunoașterea solicitantului care nu îndeplinea criteriile de eligibilitate prevăzute de Convenția din 1951.

Anularea pe baza unei erori din partea autorității de determinare

26. O determinare pozitivă a statutului de refugiat poate rezulta dintr-o eroare din partea decidentului. Statutul de refugiat poate fi acordat în mod eronat dacă autoritatea de determinare greșește în calificarea legal a faptelor prezentate, spre exemplu, concluzionând în mod eronat că prejudiciul temut este o formă de persecuție și/sau are la baza un motiv prevăzut de Convenție sau interpretând în mod eronat cerințele pentru aplicare unei clauze de excludere (eroare în drept). Autoritatea poate de asemenea să eșueze în stabilirea faptelor corecte ale cazului, spre exemplu pentru că nu a realizat investigațiile corespunzătoare, sau pentru că nu avut capacitatea de a face acest lucru pentru că faptele reale au devenit cunoscute doar după luarea deciziei (eroare în fapt).
27. Atunci când se determină dacă un solicitant îndeplinește criteriile din definiția refugiatului, ofițerii de decizie au de regulă libertatea de a evalua și aprecia informațiile care le sunt prezentate, în limitele controlului judiciar. O greșeală în evaluarea dovezilor aferente cererii poate duce la anulare. Totuși, o determinare pozitivă a eligibilității solicitantului pentru protecție ca refugiat nu poate fi inversată doar pe baza unei schimbări apărute ulterior în evaluarea fundamentului termenii, sau a unei schimbări a opiniei privind credibilitatea acestuia.¹⁵

---

¹⁵ Vezi și alineatul 33 de mai jos.

28. Legile naționale aplicabile impun de regulă condiții stricte pentru redeschiderea deciziilor administrative definitive care sunt în beneficiul persoanelor pe baza unei erori imputabile în totalitate autorității de determinare. Frecvent, există limite de timp: odată ce acestea au expirat, nici chiar și deciziile ilegale nu mai pot fi anulate. Atunci când solicitantul și-a prezentat cererea cu bună credință și, în consecință, a fost îndreptățit să se încreadă în corectitudinea și validitatea deciziei, principiile certitudinii legale și ale protecției așteptărilor legitime vor cântări de regulă mai greu decât interesul statului în corectarea greșelilor făcute de organele sale decizionale. În aceste cazuri, autorității i se poate interzice anularea deciziei sau i se poate solicita să acorde compensații persoanei în cauză.
29. În toate aceste cazuri, principiul proporționalității se aplică și impune ca interesul public în rectificarea deciziei defectuoase să fie pus în balanță raportat la cel al persoanei de a fi menținută.¹⁶ Toate circumstanțele relevante ale cazului trebuie luate în considerare, inclusiv durata șederii persoanei și gradul de integrare socială și economică, precum și posibilele greutăți ce pot fi cauzate de o decizie de anulare. Atunci când anularea se impune în contextul excluderii, gravitatea actului în cauză este un considerent important în analiza proporționalității.

---

¹⁶ Vezi și alineatul 8 de mai sus.

IV. CERINȚE PROBATORII

A. Dovezi necesare pentru a stabili existența unui motiv de anulare

30. Existența unui motiv de anulare trebuie să fie fundamentată cu dovezi. În principiu, și sub rezerva regulilor aplicabile dovezilor prevăzute de legislația națională, se poate folosi orice tip de informații ca și dovezi, în parametrii prezențați mai jos.
31. În toate situațiile, dovezile în scopul anulării trebuie să fie informații care se referă la elementele ce au prezentat importanță pentru determinarea pozitivă inițială. Aceste informații trebuie să stabilească existența unui motiv de respingere sau excludere la momentul evaluării inițiale a cererii. Acest lucru nu trebuie confundat cu informațiile ce privesc o modificare semnificativă a circumstanțelor, ce poate da naștere aplicării clauzei de încetare sau care privește activitățile refugiatului recunoscut care pot justifica revocarea, expulzarea sau pierderea protecției împotriva *returnării*.
32. În multe situații, recunoașterea statutului de refugiat se bazează până la urmă pe credibilitatea informațiilor furnizate de solicitanți în susținerea propriilor cereri privind o temere justificată de persecuție. Anularea nu poate fi niciodată justificată doar pe baza unei schimbări a opiniei autorității, care poate ulterior să evalueze faptele cazului într-o lumină diferită. O modificare în evaluarea credibilității va justifica anularea doar dacă constatarea inițială a credibilității privind aspecte fundamentale aferente eligibilității solicitantului pentru statutul de refugiat este în mod evident contrazisă de elementele conținute evidențele cazului la momentul determinării inițiale sau nu corespunde unor informații noi și fiabile care au ieșit la lumină cu privire la faptele care au avut importanță pentru determinarea credibilității.
33. În anumite jurisdicții, autoritățile statului sunt împiedicate să redeschidă o decizie definitivă sau să o anuleze pe baza dovezilor care au fost în fața decidentului inițial sau pe care autoritatea ar fi putut să le aibă, dar nu le-a obținut pentru că nu și-a respectat sarcina de a stabili corect faptele cazului. Acolo unde există astfel de restricții, anularea va necesita „dovezi noi“, adică informații care fie nu au existat, fie nu au fost cunoscute de autoritatea de determinare la momentul deciziei inițiale.

B. Sarcina și standardul probei

34. Ca și principiu general, sarcina probei aparține persoanei care face o afirmație. În procedurile de anulare, responsabilitatea de a arăta ca statutul de refugiat trebuie anulat aparține de regulă autorității care revizuieste decizia inițială. Sarcina probei este inversată acolo unde există dovezi că aceasta creează o prezumție ce poate fi respinsă, spre exemplu, un pașaport valabil care arată că naționalitatea solicitantului diferă de cea afirmată în decursul procedurii de determinare.
35. Standardul probei pentru anulare este în strânsă legătură cu cel impus pentru determinarea statutului de refugiat. În etapa eligibilității, ofițerul de decizie trebuie să decidă dacă, pe baza dovezilor administrate de solicitant, precum și a declarațiilor acestuia din urmă, este probabil ca cererea respectivului solicitant să fie una credibilă. Solicitantul trebuie să fi prezentat o cerere care este coerentă și plauzibilă, care să nu

contrazică faptele general cunoscute, și, drept urmare, în echilibru, să poată fi credibilă. Solicitantul trebuie de asemenea să stabilească faptul că temerea sa de persecuție este fondată, adică rezonabil posibilă.¹⁷

36. Anularea poate fi justificată doar dacă dovezile (noi), dacă ar fi fost prezentate autorității de determinare la momentul respectiv, ar fi putut susține o constatare negativă cu privire la credibilitatea solicitantului și/sau temeinicia temerii acestuia de persecuție dintr-un motiv prevăzut de Convenție, sau dacă ar fi fost suficiente pentru a stabili existența unui motiv de excludere prevăzut de Convenția din 1951. În cazurile prevăzute de Articolul 1F, trebuie să existe dovezi clare și credibile care să „susțină motivele pentru a considera” că solicitantul a fost implicat în acțiuni care se încadrează domeniului său de cuprindere.

C. Alte întrebări legate de dovezi

37. Sub regimul legal aplicabil procedurilor de anulare în majoritatea cazurilor, determinarea dacă un refugiat a fost sau nu recunoscut în mod corect se poate baza doar pe informațiile așa cum au fost acestea prezentate decidentului la momentul procedurii inițiale. Singurele elemente noi admisibile în procedurile de anulare sunt cele prezentate pentru a susține sau respinge existența unui motiv de invalidare a determinării inițiale a statutului de refugiat.
38. Chiar și atunci când există dovezi (noi) care lipsesc determinarea inițială de o parte a bazei acesteia, pot exista în continuare alte elemente care să o susțină. Spre exemplu, denaturările sau tănuirea pot afecta unele, dar nu poate toate informațiile furnizate de solicitant. În anumite țări, legislația aplicabilă impune în mod specific o examinare a acestor „dovezi rămase”. Chiar și în lipsa unor prevederi explicite în acest sens, însă, autoritatea poate întotdeauna să determine dacă, pe baza informațiilor de care decidentul a dispus la momentul determinării inițiale, solicitantul era eligibil pentru statutul de refugiat.¹⁸ O decizie de anulare a statutului de refugiat, în ciuda existenței „dovezilor rămase” care susțin cererea solicitantului privind o temere justificată de persecuție la momentul determinării inițiale, ar reprezenta o abatere de la Convenția din 1951.

V. ANULAREA - DISCRETIONARĂ SAU OBLIGATORIE?

39. Clauzele de anulare din legislațiile naționale în materie de refugiați și din dreptul administrativ în general prevăd libertatea autorităților de a iniția procedurile de anulare, precum și privind decizia de anulare în sine. Prevederile privind anularea, prin care autoritatea de determinare este îndreptățită, și obligată să exercite o anumită libertate, sunt preferabile de vreme ce ele permit o apreciere completă a

---

¹⁷ Vezi „Nota UNHCR privind sarcina și standardul probei în cererile de azil”, 16 decembrie 1998.

¹⁸ Spre exemplu, într-un caz care vizează un apatrid născut într-o țară din Orientul Mijlociu care a susținut în mod fals că a fost născut într-o altă țară, autoritățile țării unde a solicitat azil au constatat că existau suficiente dovezi în fața decidentului inițial pentru a demonstra o situație de discriminare echivalentă cu persecuție împotriva grupului său etnic în țara unde se născuse.

circumstanțelor fiecărui caz, cu respectarea Convenției din 1951 și a principiilor generale de drept.

40. Atunci când legea oferă această libertate autorităților, acestea din urmă trebuie să o exercite în mod legal în scopurile pentru care a fost conferită și în limitele controlului autorităților administrative superioare sau al instanțelor. Ca și regulă generală, deciziile lor fac obiectul standardului rezonabilității cu referire la dovezile ce le sunt prezentate. Astfel, autoritățile pot decide, analizând toate faptele relevante, să nu demareze procedurile de anulare în ciuda existenței unor dovezi (noi) sau să mențină statutul de refugiat, chiar dacă acesta nu ar fi trebuit acordat în primă instanță. Dacă aceasta este sau nu decizia potrivită într-o anumită situație, depinde de circumstanțe și este o apreciere pe care doar autoritățile trebuie să o facă.
41. În anumite țări, odată ce anumite motive - de regulă fraudă - sunt stabilite, anularea devine obligatorie. În altele, se recunoaște faptul că, chiar dacă a existat o fraudă din partea solicitantului, persoana poate să fi avut o temere justificată de persecuție, iar statutul de refugiat nu trebuie anulat în mod automat.

VI. ASPECTE PROCEDURALE

42. În procedurile de anulare, protecțiile și garanțiile justiției procedurale trebuie să fie respectate întocmai. Mizele sunt foarte mari, de vreme ce aceste proceduri determină cererea unei persoane de protecție împotriva *returnării* pe baza Convenției din 1951 și aduc în discuție statutul juridic care a fost deja acordat acesteia.
43. Cerințele procedurale minime sunt după cum urmează:
  - (i) Anularea poate fi decisă doar individual, inclusiv chiar și atunci când decizia a fost luată într-o procedură accelerată în cursul căreia circumstanțele cazului individual pot să nu fi fost examinate în totalitate, sau acolo unde statutul de refugiat a fost acordat membrilor unui grup pe o bază *prima facie*. Existența motivelor care fac legală și corespunzătoare anulare trebuie stabilită pentru fiecare caz în parte.
  - (ii) Un refugiat al cărui statut poate fi anulat trebuie să fie informat cu privire la natura procedurilor și a dovezilor ce susțin anularea. Acestuia trebuie să i se dea posibilitatea de a prezenta documente și dovezi pentru a combate orice acuzații de fraudă sau alte comportamente inadecvate, sau pentru a respinge un alt motiv de anulare despre care autoritatea susține că i se aplică.
  - (iii) Asistența din partea unui interpret trebuie asigurată, dacă este necesară.
  - (iv) Asistența unui avocat trebuie permisă.
  - (v) Procedura de anulare trebuie să includă întotdeauna un interviu/o audiere. Persoana în cauză trebuie să poată să intre în fondul cazului. Interviul/audierea trebuie notificare în timp util pentru a permite pregătirea pentru aceasta. Anularea în absență poate avea loc doar în circumstanțe excepționale dacă s-au depus toate eforturile pentru a transmite notificarea persoanei în cauză.

- (vi) Dreptul de a face apel sau a obține revizuirea deciziilor prin care este anulat statutul de refugiat este esențial. Apelul sau revizuirea trebuie să fie soluționate de o persoană sau un complet diferit de cel care a luat decizia inițială. Trebuie să existe posibilitatea contestării unei anulării atât în drept, cât și în fapt. Aceasta trebuie să aibă un efect suspensiv: statutul de refugiat trebuie menținut până la momentul la care decizia de anulare devine definitivă.

VII. EFECT ȘI CONSECINTE

44. Anularea invalidează o determinare incorectă a statutului de refugiat, cu efect *ab initio*. Recunoașterea inițială a statutului de refugiat se consideră că nu a avut loc niciodată: solicitantul nu a fost refugiat la momentul determinării inițiale a statutului.
45. În principiu, pierderea statutului de refugiat înseamnă că persoanele vizate sunt supuse prevederilor legale care guvernează prezența străinilor în țara în cauză. În anumite țări, refugiații deține permise care le autorizează reședința sau șederea, care rămân în mod normal în vigoare, exceptând situația în care acestea sunt anulate în cadrul unei proceduri separate. În alte țări, persoanele al căror statut de refugiat a fost anulat, sunt pasibile de îndepărtare cu efect imediat. În funcție de legea aplicabilă, posibilitățile de a obține o suspendare a îndepărtării pot să existe.
46. Dacă statutul de refugiat este anulat, statele pot acorda permisiunea de a rămâne pe teritoriul lor din motive care justifică o formă complementară de protecție sau din motive umanitare. Acest lucru trebuie luat în considerare și se poate dovedi o soluție adecvată mai ales în situațiile în care autoritatea decidentă a greșit în determinarea cererii prezentate cu bună credință sau anularea ar duce altfel la consecințe disproporționate sau ar cauza greutăți deosebite. Atunci când anularea statutului de refugiat afectează copiii, statele trebuie să ia în considerare acordarea respectivei protecții dacă aceasta este în interesul superior al copilului, în vederea respectării obligațiilor asumate de state prin Convenția privind drepturile copilului din 1989. Alte forme de protecție, inclusiv împotriva *returnării*, torturii sau tratamentelor inumane, vor continua să se aplice.
47. Anularea statutului de refugiat duce de regulă, ca și consecință, și la anularea statutului derivat, în special cel al membrilor familiei. În astfel de cazuri, persoanele vizate trebuie să aibă posibilitatea de a solicita azil, dacă doresc acest lucru, și să demonstreze că trebuie recunoscute ca refugiați în drepturile lor.
48. Anularea statutului de refugiat nu înlătură posibilitatea depunerii ulterioare a unei cereri de protecție internațională. Orice prevedere care stipulează că anularea unei determinări anterioare a statutului de refugiat face inadmisibilă o cerere ulterioară pentru statutul de refugiat va reprezenta o încălcare a Convenției din 1951, de vreme ce situațiile în care persoana poate avea o temere justificată de persecuție, fie la momentul procedurii de anulare, fie într-o etapă ulterioară, nu pot fi excluse. Un ofițer de decizie diferit sau un complet diferit vor analiza o astfel de cerere.